

Nr 1205**av fru Jacobsson m. fl.
om vidgad rätt till änkepension.**

I motion 1974:675 anfördes:

Enligt lagen om allmän försäkring, 8 kap. 1 §, har änka rätt till änkepension för tid före den månad då hon fyller 67 år. Vissa speciella förutsättningar gäller, av vilka det är av intresse i detta sammanhang att hon har rätt till denna pension, om hon vid makens död fyllt 36 år och varit gift med honom minst 5 år eller har vårdnaden om barn under 16 år som stadigvarande vistades i makarnas hem vid makens död.

I 4 § av samma kapitel anges närmare hur änkepensionen skall beräknas. Den skall vara 90 procent av basbeloppet. Till det kommer pensionstillskott enligt samma villkor som gäller för ålderspensionär. Om änkan ej fyllt 50 år vid mannens död skall pensionen reduceras med 1/15 för varje år, som änkans ålder då understeg 50 år. Samma sak gäller i barnfallet fr. o. m. den tidpunkt då inget barn är under 16 år. Folkpension i form av änkepension utgår sålunda till änka som, vid mannens död eller då hennes barn blivit minst 16 år, fyllt 50 år med ett belopp som i dag är drygt 700 kr. i månaden inklusive pensionstillskott. Till en änka, som vid ifrågavarande tidpunkt endast fyllt 45 år, utgår däremot ett till cirka 470 kr. reducerat belopp.

Det anmärkningsvärda är emellertid att det reducerade beloppet ovillkorligen utgår till änka även sedan hon passerat åldersgränsen 50 år. Den kvinna, som blivit änka vid t. ex. 45 års ålder eller från den tiden inte längre är "barnfall", får sålunda enligt nu gällande regler uppbära det reducerade beloppet till dess hon fyller 67 år och börjar uppbära ålderspension.

Som skäl för reduktionen av änkepensionen har angivits att en kvinna har lättare att få arbete innan hon fyllt femtio år än därefter. Enligt vår mening har dagens läge på arbetsmarknaden emellertid gjort det nödvändigt att pröva hållbarheten av detta motiv.

De svårigheter, som möter en kvinna i 40-50-års åldern på arbetsmarknaden i dag, är välkända. Kanske saknar hon utbildning. Har hon skött hem och barn under ett antal år, saknar hon i vart fall vana vid yrkesarbete utanför hemmet. Redan på grund av sin ålder kan hon ha svårigheter att konkurrera med yngre arbetskraft. Samtliga dessa omständigheter påverkar inte endast hennes möjlighet att över huvud taget få ett arbete utan även hennes möjlighet att få ett fast heltidsarbete. Ju senare en kvinna ger sig ut på arbetsmarknaden desto större är hennes otrygghet för framtiden. Med hänsyn till det kärva läget på arbetsmarknaden i dag, då äldre kvinnlig arbetskraft kan vara speciellt utsatt vid friställningar, kan man alltså ifrågasätta det rättvisa i reduktionsregeln.

Vi anser att femtondelsreduktionen inte skall vara ovillkorlig, utan kunna hävas. Förutsättningen bör då vara att änkan inte uppbär inkomst av anställning eller annat förvärvsarbete, genom kapitalavkastning, socialförsäkringsutfall e. d. som överstiger en viss årlig summa motsvarande t. ex. basbeloppet. Änkan bör alltså kunna garanteras minst en hel änkepension från

folkpensioneringen, eller – efter samordning med inkomster av slag som ovan exemplifierats – minst motsvarande belopp. Syftet är naturligtvis att något förbättra den ekonomiska tryggheten för ifrågavarande änkor om de skulle drabbas av arbetslöshet, eller över huvud taget inte få arbete. Även andra orsaker kan givetvis leda till låga inkomster för dem. Bl. a. kan deras tidigare yrkesarbete eller utbildning ligga så långt tillbaka i tiden, i den mån yrkesarbete och/eller yrkesutbildning någonsin varit aktuella, att det är helt meningslöst för dem att ställa sig till arbetsmarknadens förfogande på rimliga villkor.

I den mån en medelålders eller äldre änka kan komma att åtnjuta någon form av kompensation genom arbetslöshetsmedel, vore det givetvis en stor fördel om vårt i motionen 1974:877 av herr Bohman m. fl. aktualiserade förslag om allmän arbetslöshetsförsäkring inordnad i den allmänna försäkringen realiserats. Det bör då gå lika lätt att administrera samordningen mellan änkepensionen från folkpensioneringen och arbetslöshetsstödet som mellan nämnda pension och andra socialförsäkringsförmåner som t. ex. änkepension från ATP.

Vi har här inte gått in på andra begränsningar av änkepension än femtondelsreduktionen, vilket heller inte är vårt syfte. Ej heller är vår avsikt att begränsningarna i rätten till änkepension skall rubbas.

I anledning av den citerade motionen anförde utskottet att sådana frågor som har med efterlevandeskydd att göra lämpligen skulle utredas inom pensionsålderskommittén. Denna kommitté har emellertid inte erhållit något uppdrag av den arten att det f. n. formellt är möjligt.

Med stöd av vad som anförts hemställs

att riksdagen hos regeringen begär att pensionsålderskommittén i tilläggsdirektiv får i uppdrag att utarbeta förslag syftande till att änkor med femtondelsreducerad pension skall garanteras minst en hel änkepension från folkpensioneringen eller motsvarande belopp om de på grund av arbetsmarknadsskäl eller av andra rimliga orsaker ej kan erhålla en inkomst som med ett skäligt belopp överstiger en sådan hel pension.

Stockholm den 27 januari 1975

ULLA JACOBSSON (m)

INGRID DIESEN (m)

INGEGERD TROEDSSON (m)